

KINDERARMOEDEFONDS

EEN WARM THUIS VOOR IEDER KIND

Kinderarmoede
bestrijden door
in te zetten
op huisvesting

Koning
Boudewijnstichting

Samen werken aan een betere samenleving

COLOFON

Een warm thuis voor ieder kind
Kinderarmoede bestrijden door in te zetten op huisvesting

Een uitgave van het Kinderarmoedefonds,
beheerd door de Koning Boudewijnstichting
Brederodestraat 21
1000 Brussel

Auteur(s)

David Van Vooren, freelance auteur
Tine Swaenepoel, Copywriter Yelski

Coördinatie voor de Koning Boudewijnstichting

Directeur: Françoise PISSART
Senior Projectcoördinator, Saïda SAKALI
Project & Knowledge Manager: Zyrine LLANES

Samenstelling Bestuurscomité Kinderarmoedefonds

Voorzitter
Noël Slangen, Algemeen directeur POM Limburg

Leden

Peter Adriaenssens, Kinder- en jeugdpsychiater
Hanan Ben Abdeslam, Vroedvrouw, Expertisecentrum Kraamzorg Volle maan
Naïma Charkoui, Diensthoofd Beleidsdienst 11.11.11
Heidi Degereickx, Algemeen Coördinator, Netwerk tegen Armoede
Magda De Meyer, Ere-volksvertegenwoordiger, Voorzitter, Nederlandstalige Vrouwenraad
Piet Van Schuylenbergh, Directeur afdeling OCMW's, Vereniging Vlaamse Steden en Gemeenten
Cindy Van Geldorp, Ervaringsdeskundige armoede, Netwerk tegen Armoede
Kristel Verbeke, Programmamaakster 'Zorgen voor mama'
Jeroen Windey, Administrateur-generaal, Agentschap Binnenlands Bestuur Vlaanderen

Grafisch concept en vormgeving

Billie Bonkers

Wettelijk depot

D/2893/2023/15

Referentienummer: 3924

June / 2023

Deze uitgave kan ((gratis) online besteld of) gedownload worden van onze website www.kbs-frb.be

INHOUD

VOORWOORD	5
01 WONEN: EEN RECHT VAN IEDER KIND	6
1.1 Een krachtig woonbeleid als middel in de strijd tegen kinderarmoede	6
1.2 De woonsituatie van kinderen in armoede in Vlaanderen en België	8
02 HET RECHT OP WONEN IN DE PRAKTIJK	10
2.1 Het beleid in Vlaanderen	10
2.2 Een grote(re) rol voor lokale besturen	11
03 HOE KAN UW BESTUUR INZETTEN OP HUISVESTING?	12
3.1 Zorg voor voldoende woningen voor gezinnen met kinderen in armoede	12
3.2 Zet in op de kwaliteit van wonen en de woonomgeving	17
3.3 Voorkom uithuiszettingen en werk aan duurzaam wonen	18
04 HUISVESTING VOOR GEZINNEN MET KINDEREN IN ARMOEDE BOVENAAN DE BELEIDSAGENDA	19

VOORWOORD

Het Kinderarmoedefonds, beheerd door de Koning Boudewijnstichting, wil kansarme kinderen al van bij de start van hun leven meer mogelijkheden tot een goede ontwikkeling bieden. Want armoede heeft een impact op alle facetten van het leven van jonge kinderen.

Het aanbieden van **betalbare** en **kwaliteitsvolle** huisvesting is cruciaal om kinderarmoede aan te pakken, de sociale integratie van kinderen te bevorderen en het risico op dakloosheid bij kinderen te verminderen.

Alle kinderen hebben recht op **goede huisvesting** in een **aangename en aangepaste omgeving**.

Het Kinderarmoedefonds lanceerde daarom een projectoproep rond **duurzame huisvesting voor kwetsbare gezinnen (eenoudergezinnen, grote gezinnen)**, met bijzondere aandacht voor kinderen die zich samen met hun ouders in een situatie van dak- of thuisloosheid bevinden of dreigen daarin terecht te komen.

Het is vooral de kostprijs die woningen toegankelijk maakt. Daarom gaat het Kinderarmoedefonds op zoek naar projecten die betaalbare huisvesting creëren voor kwetsbare gezinnen, sensibiliseren rond sociale verhuur, erop gericht zijn uithuiszettingen te vermijden, woningen meer toegankelijk maken voor grote gezinnen, ...

In de projecten die het Kinderarmoedefonds steunt, staat samenwerking met partnerorganisaties en lokale besturen heel vaak centraal. Lokale besturen kunnen een grote rol opnemen in de strijd tegen kinderarmoede. Zij kunnen een inclusief sociaal beleid uittekenen, over de beleidsdomeinen heen. Zij kunnen lokale projecten ondersteunen. Of zelf werkingen opzetten rond huisvesting in de breedste zin van het woord.

Economisch gezien is het effect van investeringen in de eerste levensjaren het grootst. Van elke euro die een overheid investeert in de strijd tegen kinderarmoede, is de opbrengst het hoogst als die ingezet wordt voor acties gericht op jonge kinderen. Daarom besteedt het Kinderarmoedefonds bijzondere aandacht aan de jongste kinderen (0 tot 3 jaar).

Deze publicatie met informatie en inspirerende voorbeelden uit binnen- en buitenland, wil lokale besturen maar ook andere betrokken actoren overtuigen van de noodzaak om kinderarmoede te bestrijden én hen inspireren. Het is een warme oproep om een actieve rol op te nemen, om te durven het verschil te maken.

Noël Slangen, Voorzitter Kinderarmoedefonds

01 WONEN: EEN RECHT VAN IEDER KIND

Wonen is een basisrecht, ook voor kinderen. Huisvesting is een van de mensenrechten en is ook opgenomen in onze Belgische Grondwet en uitgewerkt in de Vlaamse Wooncode.

Art. 1.5 Vlaamse Wooncode

Iedereen heeft recht op menswaardig wonen.

Daartoe moet de beschikking over een aangepaste woning, van goede kwaliteit, in een behoorlijke woonomgeving, tegen een betaalbare prijs en met woonzekerheid worden bevorderd.

1.1 Een krachtig woonbeleid als middel in de strijd tegen kinderarmoede

Betaalbare en kwaliteitsvolle huisvesting aanbieden is belangrijk om kinderarmoede terug te dringen.

Een slechte woning heeft een negatief effect op de gezondheid. Denk maar aan astma en bronchitis als gevolg van een slechte luchtkwaliteit of een te koude omgevingstemperatuur. Of aan slaapgebrek en een verstoorde ontwikkeling door slechte geluidsisolatie en geluidsoverlast.

Een te dure woning zorgt ervoor dat er te weinig budget rest voor andere essentiële uitgaven, zoals voor voeding of schoolkosten.

Een te kleine woning kan een negatieve invloed hebben op schoolprestaties, als er geen rustige plaats is voor huiswerk. In het algemeen beperken gebreken aan een woning de mogelijkheden tot zinvolle activiteiten zoals spelen. En kinderen durven geen vriendjes uitnodigen in een woning die niet in orde is. Ook hun sociale integratie kan dus onder druk staan.

Ook de woonomgeving speelt een belangrijke rol. Kinderen die zich veilig en welkom voelen in hun buurt, hebben meer kans om zich goed te voelen en gezond op te groeien.

De coronacrisis maakte dit des te meer duidelijk. Ruimte, woonkwaliteit en omgeving wonnen aan belang, zeker voor kwetsbare groepen.

Bovendien leiden huisvestingsproblemen tot stress bij volwassenen, die doorwerkt op hun kinderen.

Getuigenis van Cindy, vereniging waar armen het woord nemen 'Recht-Op'

"Ik woon in Antwerpen-Noord, met mijn vriend en mijn zoontje van 1 jaar en 2 maanden. De vocht- en schimmelproblemen, daar heeft ons zoontje enorm veel last van. We moeten hem regelmatig laten puffen - wat niet makkelijk is bij zo'n kleine kindjes. Dat heeft gewoon een invloed op alles. (...) Ik lig heel dikwijls wakker door de stress en de problemen. (...) Ons zoontje is onze kracht om te blijven doorzetten, maar je merkt dat je soms zo snel gefrustreerd raakt door de stress, doordat je met al die problemen in je hoofd zit, waardoor dat een effect heeft op alle andere dingen. Als je dan beter kan wonen, heb je echt een gevoel van 'Ik kan echt thuiskomen'. Nu heb ik soms momenten dat ik denk 'Ik moet naar huis, maar eigenlijk wil ik niet'. Omdat ik gewoon soms geen thuisgevoel heb door alle problemen."

Kinderen hebben daarnaast nood aan stabiliteit, aan woonzekerheid. Altijd maar verhuizen heeft een negatieve impact op de socio-emotionele ontwikkeling en de schoolresultaten van opgroeiende kinderen.

Getuigenis van Ria, alleenstaande moeder, vier kinderen, verblijft in het huis van een vriend

"Ik ben al 22 keer verhuisd. En nu moeten we weer weg. Het huis is ongeschikt verklaard. We hadden het dankzij een kennis van de diaken. Het was niet in orde qua elektriciteit en zo. Maar toch, we woonden daar goed. Het was een mooie buurt. We werden graag gezien."

Zeker dak- en thuisloosheid hebben zware gevolgen op kinderen. Het tast niet alleen hun recht op wonen aan, maar ook al hun andere rechten zoals recht op privacy, vrienden, vrije tijd, school. Het legt een zware hypotheek op hun fysiek en psychisch welzijn, op hun gezondheid en ontwikkeling.

1.2 De woonsituatie van kinderen in armoede in Vlaanderen en België

In 2014 woonde in Vlaanderen 1 kind op 5 in een woning met een gebrek aan basiscomfort, met een structureel probleem of in een woning die te donker is. In totaal gaat dat over 260.000 kinderen. 20.000 kinderen kampten met een gebrek aan ruimte. Bij kinderen die opgroeien in een gezin met een zwakke sociaaleconomische positie gaat het over 1 kind op 3¹.

Op het vlak van betaalbaarheid blijkt dat eenoudergezinnen bijzonder kwetsbaar zijn. In Vlaanderen leeft 6 procent van de kinderen in een gezin met een te hoge woonkost (meer dan 40 procent van het inkomen) en 21 procent in een gezin waar de woonkost als een zware last wordt ervaren. Bij eenoudergezinnen is dat respectievelijk 24 procent en 40 procent².

Meer recente cijfers voor de situatie in België³ tonen dat van de kinderen in armoede 24,2% woont in een huis met een lekkend dak, vochtige muren, vloeren of funderingen of rottende ramen en vloeren, 10,6% in een te donkere woning, en 24,6 in een te klein huis. Bij 21,7% van de kinderen zijn de woonkosten overmatig (>40% van het inkomen), bij 12,7% is er een betalingsachterstal voor huur of hypotheek en bij 15,1% is het onmogelijk de woning voldoende warm te houden. 17,9 % heeft last van lawaai van burens of de straat en 18,5% van vervuiling of andere milieuproblemen. België scoort daarmee matig in vergelijking met andere Noordwest-Europese landen.

Over dak- en thuisloosheid zijn geen globale gegevens beschikbaar voor Vlaanderen. Er zijn wel regelmatige

tellingen⁴. In 2020, 2021 en 2022 werden in Gent, Limburg, Zuid-West-Vlaanderen, de regio rond Vilvoorde, Boom-Mechelen-Lier, Arrondissement Brugge, Regio Midwest, Regio Middenkust en (zorg) regio Kempen 10.960 dak- en thuislozen geteld, waarvan 3.261 kinderen (29,75 procent)⁵. Die kinderen verblijven vooral in opvang voor thuislozen, bij familie / vrienden of worden bedreigd door uithuiszetting.

1 Vlaamse Woonraad en Kinderrechtencommissariaat (2017) [Kinderen en huisvesting](#).

2 Ibid.

3 Cijfers voor 2020. Bron: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/income-and-living-conditions/database> (geraadpleegd op 6/1/2023).

4 Sinds 2020 organiseren de onderzoeksteams van LUCAS KU Leuven en UCLouvain CIRTES in samenwerking met de Koning Boudewijnstichting regelmatige en uniforme tellingen in heel het land om vergelijkbare cijfers te verzamelen, aan de hand van de zogenaamde 'ETHOS Light' typologie, die 7 categorieën van dak- en thuisloosheid onderscheidt.

5 Hermans, K. en Wagener, M. (2022) [Telling dak-en thuisloosheid – Globaal Rapport 2021](#) en Hermans, K. en Wagener, M. (2023) [Telling dak-en thuisloosheid – Globaal Rapport 2022](#)

TELLING DAK-EN THUISLOOSHEID: GLOBAAL RAPPORT 2022

Aantal kinderen dat woont	① In openbare ruimte	② In noodopvang	③ In opvang voor thuislozen	④ In instelling	⑤ In niet conventionele ruimte (garage, tent, ...)	⑥ Bij familie / vrienden	⑦ Thuis maar met dreigende uithuiszetting
Regio Waasland (Beveren, Kruikebeke, Lokeren, Moerbeke, Sint-Gillis-Waas, Sint-Niklaas, Stekene, Temse en Waasmunster)	0	11	86	38	13	70	54
Regio Middenkust (Bredene, De Haan, Gistel, Ichtegem, Middelkerke, Oostende en Oudenburg)	0	0	129	8	31	101	78
Regio Midwest (Ardooi, Hoogdele, Ingelmunster, Izegem, Ledegem, Lichtervelde, Meulebeke, Moorslede, Oostrozebeke, Pittem, Roeselare, Ruiselede, Staden, Tielt, Wielsbeke en Wingene)	0	0	111	20	10	61	42
Zorgregio Kempen (Arendonk, Baarle-Hertog, Balen, Beerse, Dessel, Geel, Grobbendonk, Herentals, Herenthout, Herselt, Hoogstraten, Hulshout, Kasterlee, Laakdal, Lille, Meerhout, Merksplas, Mol, Olen, Oud-Turnhout, Ravels, Retie, Rijkvorsel, Turnhout, Vorselaar, Vosselaar en Westerlo)	2	1	210	51	25	172	102
Regio Boom-Mechelen-Lier (Aartselaar, Berlaar, Bonheiden, Boom, Bornem, Duffel, Heist-op-den-Berg, Hemiksem, Lier, Mechelen, Niel, Nijlen, Putte, Puurs-Sint-Amands, Sint-Katelijne-Waver en Willebroek)	4	0	230	12	25	95	29
Arrondissement Brugge (Beernem, Blankenberge, Brugge, Damme, Jabbeke, Knokke-Heist, Oostkamp, Torhout, Zedelgem, Zuienkerke)	1	0	85	19	27	47	41
In Zuid-West-Vlaanderen (Anzegem, Avelgem, Deerlijk, Harelbeke, Kortrijk, Kuurne, Lendeledede, Menen, Spiere-Helkijn, Waregem, Wervik, Wevelgem, Wielsbeke, en Zwevegem)	1	14	214	20	16	109	104
Eerstelijnszone BraVio (Vilvoorde, Machelen, Steenokkerzeel, Zemst, Kampenhout)	0	0	8	0	4	21	18
Provincie Limburg	0	0	86	24	11	64	85
Stad Gent	7	6	120	6	82	128	48

02 HET RECHT OP WONEN IN DE PRAKTIJK

2.1 Het beleid in Vlaanderen

De linken tussen het kinderarmoede- en het woonbeleid zijn evident. Onderzoek toont aan dat inzetten op huisvesting een zeer sterke hefboom is in de strijd tegen kinderarmoede. De ervaringen in bv. Schotland en Noorwegen bevestigen dit.

In het **Schotse actieplan kinderarmoedebestrijding**⁶ is het terugdringen van hoge woonkosten een van de drie belangrijkste maatregelen.

Concrete acties zijn:

- 110.000 betaalbare, energiezuinige woningen voorzien tegen 2032 (70% sociale huurwoningen);
- huurprijsregulering in de private sector;
- steun aan lokale besturen om Housing First-programma's voor families met kinderen op te schalen.

In **Noorwegen** werkte het beleid een strategie uit tegen kinderarmoede met een breed toepassingsgebied. De strategie is geïntegreerd: ze versterkt de samenwerking tussen de verschillende betrokken actoren op nationaal, regionaal en lokaal niveau.

Op het vlak van huisvesting zet men vooral in op:

- huursubsidies;
- eigenwoningbezit stimuleren voor mensen in armoede.

Toch spelen beide op Vlaams niveau nauwelijks op elkaar in, zijn ze niet geïntegreerd. Het Vlaamse Actieplan Armoedebestrijding⁷ zet niet in op huisvesting om kinderarmoede terug te dringen. Ook de Beleidsnota Wonen 2019-2024⁸ verwijst nergens naar de positie van kwetsbare kinderen op de woningmarkt.

6 Scottish Government (2022) [Best start, bright futures: Tackling child poverty delivery plan 2022-2026](#).

7 Vlaamse Regering (2022) [Bijsturing Vlaams Actieplan Armoedebestrijding 2020-2024](#), Meer bepaald §7.2. "SD 2 - De Vlaamse overheid zet gerichte acties op tegen kinderarmoede", p. 54-74.

8 Diependaele, M. (2019) [Beleidsnota Wonen 2019-2024](#).

2.2 Een grote(re) rol voor lokale besturen

Als het gaat over het recht op wonen, spelen de lokale besturen een grote rol. De Vlaamse Codex Wonen legde de regierol bij hen. Lokale besturen kregen daarmee een coördinerende functie in het lokale woonbeleid. Ze kunnen toewerken naar een geïntegreerd en gedragen lokaal woonbeleid door het overleg tussen alle organisaties die lokaal werken rond huisvesting en wonen samen te brengen.

Het lokale woonbeleid: de Vlaamse beleidsprioriteiten⁹

Beleidsprioriteit 1:

De gemeente zorgt voor een divers en betaalbaar woonaanbod in functie van de woonnoden.

Beleidsprioriteit 2:

De gemeente werkt aan de kwaliteit van het woningpatrimonium en de woonomgeving.

Beleidsprioriteit 3:

De gemeente informeert, adviseert en begeleidt inwoners met vragen over wonen.

In het Besluit Vlaamse Codex Wonen van 2021 wordt gevraagd dat gemeentes bij het voeren van hun eigen lokaal woonbeleid bijzondere aandacht zouden hebben voor de meest woonbehoeftige gezinnen en alleenstaanden en voor transversale en bovenlokale thema's die raakpunten hebben met wonen. Dit maakt het lokaal woonbeleid dus per definitie integraal. Wonen kan je niet los zien van andere beleidsdomeinen, niet in het minst het armoedebelid.

Lokale besturen zijn bijgevolg een belangrijke actor in de bestrijding van kinderarmoede. Maar hoe kunnen lokale besturen samen met lokale partners zorgen voor toegankelijke huisvesting, in het bijzonder voor

eenoudergezinnen in armoede, zodat hun kinderen (0 tot en met 3 jaar) met gelijke kansen hun leven kunnen starten?

Hierna vindt u inspiratie en aanbevelingen over hoe een sociaal lokaal woonbeleid en het terugdringen van kinderarmoede hand in hand kunnen gaan. Ook een aantal methodieken die echt werken worden uiteengezet.

⁹ Besluit Vlaamse Codex Wonen van 2021, Artikel 2.6.

03

HOE KAN UW BESTUUR INZETTEN OP HUISVESTING?

3.1 Zorg voor voldoende woningen voor gezinnen met kinderen in armoede

Er is een tekort aan betaalbare woningen voor gezinnen met kinderen in armoede. In het bijzonder voor eenoudergezinnen is de woning vaak een te grote hap uit het budget. Lokale besturen kunnen op die nood inspelen in hun lokaal woonbeleid.

SOCIALE HUISVESTING

Sociale huurwoningen zijn in Vlaanderen het belangrijkste instrument om gezinnen met een beperkt inkomen een betaalbare en degelijke woning aan te bieden. In Vlaanderen zijn er ongeveer 174.000 sociale huurwoningen en 7% van de huishoudens woont in een sociale huurwoning. Dat is een laag aandeel in vergelijking met de meeste Noordwest-Europese landen. Tegelijk zijn de wachttijden lang, voor grote gezinnen gemiddeld langer dan voor kleinere huishoudens.

Er is nood aan een ruimer aanbod aan sociale huurwoningen, in het bijzonder aan grotere sociale huurwoningen voor grotere gezinnen. De bestaande sociale huurwoningen moeten optimaal ingezet worden, en onderbezetting wordt best vermeden. Lokale besturen kunnen hier een belangrijke rol in spelen.

**Sociaal wonen in Wenen (Oostenrijk):
een project voor alleenstaande ouders¹⁰**

Het project 'Wolfganggasse' voorziet een 100-tal sociale huurwoningen, waarvan de helft voor eenoudergezinnen. De appartementen beschikken over een slaapkamer, woonkamer en speelkamer. Er komt een groot gemeenschappelijk terras waar mensen elkaar kunnen ontmoeten en met elkaar in contact kunnen komen. Dit kan de bewoners (eenpersoonshuishoudens, gezinnen, echtparen en ouderen) helpen een veerkrachtigere gemeenschap te vormen. Een kleuterschool, een seniorenclub, een kapsalon, een cafetaria, een hostel voor leerlingen en werkplaatsen voor beroepsopleiding moeten die gemeenschapsvorming nog versterken.

¹⁰ Balgaranov, D. (2022) [New social housing concept in Vienna to help single parents](#)

SOCIALE VERHUUR

Sociale verhuurkantoren huren woningen op de private huurmarkt en verhuren die nadien sociaal. Ze doen dat in aanvulling op de sociale huurwoningen. Het blijft een uitdaging om voldoende geschikte huurwoningen te vinden.

Creative initiatieven en samenwerkingsverbanden kunnen zorgen voor een uitbreiding van het aantal beschikbare woningen in de sociale verhuur. Lokale besturen kunnen deze ondersteunen door bv. subsidies toe te kennen, inhoudelijke en juridische ondersteuning te bieden of ruimte te creëren voor experiment.

'Collectief Goed': betaalbaar wonen voor gezinnen in armoede (Antwerpen)¹¹

Collectief Goed is een coöperatieve van diverse sociale ondernemingen en diensten van de stad Antwerpen: De Ideale Woning (een sociale huisvestingsmaatschappij), Centrum Algemeen Welzijnswerk (CAW) Antwerpen, Samenlevingsopbouw Antwerpen Stad, Dienstenhuis. Collectief Goed verhuurt betaalbare woningen aan grote gezinnen in een kwetsbare positie om zo het welzijn van de kinderen te verzekeren. De coöperatieve 'activeert' leegstaande sociale woningen. Ze renoveert die op een creatieve manier – in een partnerschap met technische scholen, via werkervaringstrajecten... – om de renovatiekosten zo laag mogelijk te houden. Ze gaat op zoek naar creatieve financieringsvormen, zoals achtergestelde leningen, subsidies, giften en premies.

In 2021 werd het 25ste gerenoveerde pand opgeleverd. Deze woningen worden verhuurd in samenwerking met het Sociaal Verhuurkantoor Antwerpen. De bewoners genieten van een huursubsidie, waardoor wonen voor hen betaalbaar wordt.

 <https://collectiefgoed.be>

Deze verhuurkantoren botsen ook op negatieve beeldvorming rond sociale huurders. En particuliere verhuurders kennen de dienstverlening van de sociale verhuurkantoren onvoldoende. Communicatiecampagnes kunnen sociale verhuur meer bekendheid geven en positief in beeld brengen.

Dit gedicht werd gemaakt vanuit het project '(t)huis gezocht' dat ondersteuning krijgt van het Kinderarmoedefonds.

Zuid-Oost-Vlaanderen:

Dringend: (t)huis gezocht!¹²

Met de steun van het Kinderarmoedefonds zet het Sociaal Verhuurkantoor Zuid-Oost-Vlaanderen een communicatiecampagne op om sociale verhuur via deze weg te promoten en om prospectie van woningen te doen.

Ze maakten ook een reportage over sociale verhuur en de ondersteuning op maat¹³. Met die reportage willen ze verhuurders warm maken voor sociale verhuur. Het belicht de voordelen van sociale verhuur voor eigenaars en wil ook negatieve beeldvorming rond sociale huurders tegengaan.

 <https://www.thuisgezocht.be/>

¹¹ Kramme, C. (2019) Elk kind een toekomst. Gemeenten tegen kinderarmoede. Inspirerende praktijken.

¹² Kinderarmoedefonds (2022) Dringend: (t)huis gezocht!

¹³ <https://www.thuisgezocht.be/post/reportage>

NIEUWE WOONVORMEN

Het klassieke wonen, waarbij mensen een huis of appartement huren of kopen, verandert geleidelijk aan. Mensen gaan op een andere manier wonen, omwille van uiteenlopende redenen (bv. betaalbaarheid, langer thuis kunnen wonen, duurzaamheid, ...). Om de nieuwe woonvormen volwaardige kansen te bieden keurde de Vlaamse minister van Wonen in februari 2021 een plan met drie prioritaire werksporen goed: juridische hindernissen aanpakken, leren uit experimenten en informeren en inspireren¹⁴. Veel van deze initiatieven staan open voor het huisvesten van gezinnen in armoede in hun woonproject, maar juridische en financiële drempels staan dat vaak in de weg.

Lokale besturen hebben kennis en soms ook middelen in huis om projecten rond nieuwe woonvormen inhoudelijk of materieel/financieel te ondersteunen.

'Community Land Trust' (CLT) Brussel: Wonen op gemeenschapsgrond¹⁵

CLT Brussel stelt betaalbare woningen ter beschikking voor Brusselaars met een laag inkomen. Dankzij de loskoppeling van grond en woning kopen de bewoners wel hun huis, maar niet de grond. Daardoor kosten CLT-woningen gemiddeld 40 procent minder dan die op de particuliere markt. De bewoners worden betrokken bij het ontwerp en het beheer van huisvestingsprojecten. De CLT begeleidt hen in dat proces, zodat ze daarna in staat zijn hun woning dagelijks zelfstandig te beheren.

Momenteel wonen 104 Brusselse gezinnen in een CLT-woning, 64 woningen zijn in voorbereiding. Doelstelling is om tegen 2030 1.000 mensen te huisvesten.

 <https://www.cltb.be/>

¹⁴ Vlaamse overheid (2022) [Nieuwe woonvormen](#).

¹⁵ CLT Brussel (2022) [Wat doen we?](#)

¹⁶ Wonen Vlaanderen (2022) [Jaarverslag 2021](#).

¹⁷ Ben Hamou, N. (2021) [Noodplan Huisvesting 2020-2024](#).

¹⁸ Ben Hamou, N. (2021) [Brussels plan ter ondersteuning van eenoudergezinnen](#).

HUURTOELAGEN

Huurtoelagen kunnen huisvesting betaalbaar maken voor gezinnen in armoede. Eind 2021 kwamen in Vlaanderen ongeveer 45.000 rechthebbenden in aanmerking voor een huursubsidie of een huurpremie¹⁶. Rechthebbenden zijn alleenstaanden of gezinnen met een laag inkomen die zich in een problematische woonsituatie bevinden (bv. dakloos, ongeschikte of onbewoonbare woning) of die al vier jaar of langer wachten op een sociale huurwoning. Eenoudergezinnen of andere gezinnen met kinderen vormen in Vlaanderen geen afzonderlijke doelgroep, al wordt er wel rekening gehouden met de gezins-samenstelling om het subsidie- of premiebedrag te berekenen.

Lokale besturen kunnen rechthebbenden goed informeren over deze huurtoelagen. Of ze kunnen ondersteuning bieden bij de aanvraag.

Brussel: Verhoogde huurtoelage en herhuisvestingstoelage voor eenoudergezinnen

De aangepaste huurtoelage is één van de sleutelmaatregelen in het Noodplan Huisvesting¹⁷ en het Brussels plan ter ondersteuning van eenoudergezinnen¹⁸, beide behorend tot de bevoegdheid van de Brusselse Staatssecretaris voor Huisvesting en Gelijke Kansen.

Eenoudergezinnen zijn een centrale doelgroep voor de huurtoelage en de herhuisvestingstoelage. Uit studies blijkt dat deze gezinnen sociaal kwetsbaarder zijn en het moeilijk hebben om een degelijke woning tegen een redelijke prijs te vinden in afwachting van de toewijzing van een sociale woning. Wanneer iemand alleenstaande ouder wordt, moet die soms ook dringend de woning verlaten als de relatie met de ex-partner conflictueus is.

Eenoudergezinnen met een laag inkomen komen quasi onmiddellijk na hun inschrijving voor een sociale huurwoning in aanmerking voor de huurtoelage. De voorziene bedragen van de twee toelagen zijn ook aangepast zodat rekening kan worden gehouden met de specifieke problemen waarmee eenoudergezinnen te kampen hebben.

STEUN VOOR EIGENDOMSVERWERVING

In Vlaanderen kunnen gezinnen en alleenstaanden met een laag of gemiddeld inkomen via het Vlaams Woningfonds aan zeer gunstige voorwaarden lenen voor de aankoop of renovatie van een woning. In 2021 konden 3.452 gezinnen een eigen woning verwerven dankzij de Vlaamse woonlening, waaronder 1.786 koppels met kinderen (52 procent) en 811 eenoudergezinnen (24 procent)¹⁹.

Lokale besturen kunnen initiatieven opzetten of ondersteunen die eigendomsverwerving voor lage inkomensgroepen mogelijk maken. Het project 'Community Land Trust' (zie hoger) in Brussel is daar een voorbeeld van. In Vlaanderen kent dit initiatief navolging in Leuven en Gent.

Community Land Trust in Leuven en Gent

Bij Community Land Trust worden de eigendom van de grond en de eigendom van de woning van elkaar gescheiden. Kopers verwerven enkel de eigendom van de woning. Daardoor is de prijs lager dan bij klassieke eigendomsverwerving.

In Leuven bouwen organisaties betaalbare kwaliteitsvolle woningen of renoveren ze bestaande eigendommen voor mensen met een laag inkomen. Concreet bouwt AG Stadsontwikkeling Leuven een aantal woningen in het project Klein Rijsel.

 <https://www.leuven.be/klein-rijsel-fase-2>

In Gent is CLT gestart met woonproject Meulestede. Ze bouwen 34 woningen met een eigen tuin of een terras en voorzien een gedeelde gemeenschapsruimte en ook een collectieve tuin voor de bewoners. Dit project werd voorafgegaan door een bevraging van de buurtbewoners. Daaruit kwamen een aantal noden naar voren, zoals het ontbreken van een buurtwinkel. Naar aanleiding daarvan is een sociale kruidenier opgericht, de SupermerKade.

 <https://www.cltgent.be/uitvoering/meulestede-muide>

¹⁹ Heylen K. (2020). Woonsubsidies in Vlaanderen. Verdelingsanalyse voor 2018 en evolutie sinds 2008.

3.2 Zet in op de kwaliteit van wonen en de woonomgeving

Wonen is meer dan letterlijk een dak boven het hoofd hebben. De kwaliteit van de woning heeft direct invloed op de levenskwaliteit. En slechte woning kan nadelig zijn voor de gezondheid van de bewoners. Maar er zijn ook andere factoren, zoals niet kunnen slapen door geluidsoverlast als gevolg van slechte isolatie, te weinig ruimte om te studeren of om zich even terug te trekken. Dit kan negatief inwerken op bv. het welbevinden van kinderen of hun schoolprestaties.

Ook de woonomgeving beïnvloedt de ontwikkelingskansen van kinderen. Ze moeten zich veilig en welkom voelen in hun buurt. Dan hebben ze meer kans om zich goed te voelen en gezond op te groeien²⁰. Dit gaat niet alleen over de fysieke omgeving van de woning, maar over netwerken waar kinderen en hun ouder op kunnen terugvallen. Zeker voor alleenstaande ouders kan zo'n netwerk een grote meerwaarde zijn.

Lokale besturen kunnen initiatieven nemen die de kwaliteit verbeteren van woningen van gezinnen in kwetsbare situaties, of ze nu huren of eigenaar zijn.

Daarnaast kunnen ze er oog voor hebben dat woonomgevingen voldoende afgestemd zijn op de noden van kinderen, zeker in wijken met veel sociale huisvesting of sociale verhuur.

Proefprojecten kindvriendelijke sociale huisvesting in 2023²¹

Sociale huurders zijn vaak kansarme gezinnen. Kansarmoede gaat vaak gepaard met vervoersarmoede. De gezinnen zijn daardoor meer 'gekluisterd' aan hun directe woonomgeving. De

kwaliteit van de woonomgeving, het samenleven en de intergenerationele uitdagingen behoeven dus veel extra aandacht. In 2023 zet Kind & Samenleving daarom in elke Vlaamse provincie een participatieproject op met kinderen en jongeren, inspeland op lopende ontwerpprocessen binnen de sociale huisvesting.

Lokale besturen kunnen ook initiatieven opstarten of ondersteunen die netwerken uitbouwen voor alleenstaande ouders en hun kinderen, gekoppeld aan de woonomgeving.

(T)huis gezocht!: **isolement doorbreken**

Binnen het initiatief '(t)huis gezocht' (zie hoger) is er een samenwerking met Mensen voor Mensen, een armoedevereniging in Aalst. Zij leiden de alleenstaande ouder ook toe naar hun basiswerking. Ze willen een plek zijn waar het isolement doorbroken wordt en doen gezinnen via hun werking aansluiting vinden bij de bredere samenleving. Ze verbreden ook het netwerk van die gezinnen, door ruimte te maken voor ontmoetingen.

²⁰ Vlaamse Woonraad en Kinderrechtencommissariaat (2017) [Kinderen en huisvesting](#).

²¹ Kind en Samenleving (2021) [Kindvriendelijke sociale huisvesting: uitdagingen en goesting](#).

3.3 Voorkom uithuiszettingen en werk aan duurzaam wonen

De impact van dak- en thuisloosheid op kinderen is hoger al besproken. In het Vlaamse actieplan ter voorkoming en bestrijding van dak- en thuisloosheid is volgende ambitie geformuleerd: *"Kinderen horen niet thuis op straat, maar ook niet in groepsmatige opvangvormen; ook niet in de nachtopvang of de winteropvang die door lokale besturen wordt ingericht. Groepsmatige opvang moet het laatste alternatief boven verblijf op straat zijn. Noodwoningen en studio-opvang zijn geschiktere alternatieven."*²² Toch blijkt uit de tellingen (zie hoger) dat heel wat kinderen kampen met een dreigende uithuiszetting.

Lokale besturen kunnen mee op zoek gaan naar meer variatie en systematiek in de preventie van dak- en thuisloosheid. Het is enorm belangrijk ervoor te

zorgen dat mensen die een goede woning gevonden hebben, daar ook (lang) kunnen blijven. Zeker kinderen hebben baat bij structurele oplossingen, zodat ze kunnen opgroeien in een stabiele omgeving.

Wallonië: **moratorium op uithuiszettingen in de winter**

Naar aanleiding van de hoge energieprijzen in het najaar van 2022 nam de Waalse regering een aantal crisismaatregelen. Een daarvan is een moratorium op uithuiszettingen voor wanbetalers tot 15 maart 2023. Zo wilde de regering voorkomen dat mensen met betaalproblemen door de hoge energieprijzen ook nog eens dakloos zouden worden.

²² Vlaamse Regering (2020) [Actieplan ter voorkoming en bestrijding van dak- en thuisloosheid](#).

Nederland: Preventie Alliantie helpt dakloosheid te voorkomen

De Preventie Alliantie zet zich in voor mensen die door een combinatie van allerlei problemen of door een vertrek uit een instelling dakloos dreigen te raken. Ze deelt wetenschappelijke, professionele en ervaringskennis en helpt daarmee gemeenten om een goed onderbouwd beleid rond preventie en vroegsignalering van dakloosheid te ontwikkelen, uit te voeren en te evalueren. Een team van experts biedt actief ondersteuning bij maatregelen om dakloosheid te voorkomen en terug te dringen. De Preventie Alliantie maakt praktische tools, beschrijft praktijkvoorbeelden, deelt kennis en ondersteunt gemeenten met concrete verbeterstappen.

 <https://impuls-onderzoekscentrum.nl/preventiealliantie/>

Wie uit dak- of thuisloosheid komt, moet ook de kans krijgen te leren wat er allemaal bij wonen komt kijken. Lokale besturen kunnen bijdragen aan een goede begeleiding van kwetsbare huurders, zeker van nieuwe huurders die voordien dak- of thuisloos waren.

Housing First: de woning als fundament

In het Housing First-model is een woning geen beloning voor daklozen die hun leven weer op de rails hebben. Het draait alles om: de woning is een fundament waarop de rest van het leven weer wordt opgebouwd, zonder bijkomende voorwaarden. Bij Housing First hoort ook woonbegeleiding. Dit model kreeg navolging in diverse Europese landen.

Finland ging al in 2008 aan de slag rond Housing First en boekte dankzij dit model enorme vooruitgang. In Zweden loopt een proefproject Children's Housing First. Het project wordt gefinancierd door het Zweedse innovatiebureau Vinnova en brengt vertegenwoordigers van de huisvestingssector, de politiek en de academische wereld samen om oplossingen te ontwikkelen en te implementeren om dakloosheid en huisvestingsongelijkheid te bestrijden.

In België draagt de Koning Boudewijnstichting bij aan de verspreiding en de versterking van Housing First met financiële en logistieke ondersteuning bij de organisatie van vormingen en intervisies voor Housing First actoren.

 <https://kbs-frb.be/nl/housing-first-lab-belgium>

HUISVESTING VOOR GEZINNEN MET KINDEREN IN ARMOEDE BOVENAAN DE BELEIDSAGENDA

In Vlaanderen wordt 1 op 7 kinderen geboren in een kansarm gezin. Die kinderen krijgen van bij de geboorte niet dezelfde kansen als andere kinderen. Opgroeien in armoede heeft impact op heel hun verdere leven. Huisvesting is dé grootste stressfactor voor gezinnen in armoede.

Lokale besturen kunnen een grote rol spelen in het terugdringen van kinderarmoede. Ze kunnen een krachtig woonbeleid uitbouwen door

- in te zetten op sociale huisvesting;
- nieuwe woonvormen mogelijk te maken;
- begeleiding te voorzien voor inwoners met woonproblemen;
- te werken rond vroegdetectie van problemen om zo uithuiszettingen te voorkomen;
- oog te hebben voor de kwaliteit van woningen;
- rekening te houden met de noden van kinderen in de stadsontwikkeling;
- projecten rond deze thema's te ondersteunen.

Kinderarmoede is bij uitstek een zaak van elk lokaal bestuur en moet aangepakt worden. Het Kinderarmoedefonds roept daarom op om huisvesting voor gezinnen met kinderen in armoede bovenaan de beleidsagenda te plaatsen.

Het Kinderarmoedefonds zal zelf in dit kader een aantal pilootprojecten selecteren in de volgende jaren om inspiratie en vernieuwende inzichten te versterken op het terrein. Om een warm thuis voor ieder kind in de praktijk mogelijk te maken.

KINDERARMOEDEFONDS

Wat doet het Kinderarmoedefonds?

Het Kinderarmoedefonds, beheerd door de Koning Boudewijnstichting, zet zijn schouders onder innovatieve en langlopende projecten die de uitsluiting van kansarme kinderen en hun gezinnen tegengaan en die een meerwaarde of aanvulling bieden op de bestaande diensten en **projecten**. Het fonds wordt beheerd door de Koning Boudewijnstichting.

De focus van deze projecten ligt op gezinnen met **jonge kinderen** (0 – 3 jaar). Zo wil het Kinderarmoedefonds die kinderen al bij de start van hun leven meer mogelijkheden bieden, hun ouders ondersteunen en de uitsluiting van deze gezinnen tegengaan en de uitsluiting van deze gezinnen tegengaan.

www.kinderarmoedefonds.be